

<http://dx.doi.org/10.18778/0208-6107.31.01>

OD REDAKCJI

Dodanie w roku 2015 do tytułu naszego filozoficznego czasopisma, wraz z przejściem redagowania „Folia Philosophica” przez nową Redakcję, podtytułu „Ethica – Aesthetica – Practica”, było zarówno pewną deklaracją, jak i zobowiązaniem. Czasopismo ma być szeroko otwarte na problematykę etyczną i estetyczną, czyli ma podejmować zarówno tematy z zakresu filozofii praktycznej, jak też poruszać zagadnienia aksjologiczno-estetyczne oraz zajmować się problemami powstającymi w obszarach sytuujących się pomiędzy etyką, estetyką, polityką i wiedzą społeczną. Tego rodzaju deklaracja nie oznacza, że Redakcja nie zamierza poświęcić uwagi kwestiom dyskutowanym w obszarze filozofii teoretycznej. Uważamy jednak, że dyskusje nad pewnymi kwestiami – zwłaszcza z zakresu filozofii praktycznej – nie są u nas jeszcze dostatecznie rozległe i pogłębione, zatem istnieje duża potrzeba zajmowania się nimi.

Szczególną uwagę Redakcja „Folia Philosophica” pragnie skupić na niedostatecznie podnoszonej – a nawet wręcz świadomie „rugowanej” z pola zainteresowania wielu przedstawicieli naszego środowiska filozoficznego – kwestii dydaktyki etyki. Wprawdzie możliwe było – w trakcie przygotowań do X Polskiego Zjazdu Filozoficznego w Poznaniu, w roku 2015 – zmodyfikowanie nazwy sekcji zajmującej się „dydaktyką filozofii” i poszerzenie tematyki podejmowanej w ramach prac sekcji o „dydaktykę etyki”, jednak nadal słychać liczne głosy przeciwne podejmowaniu przez przedstawicieli środowiska filozoficznego kwestii nauczania etyki w szkole. Negatywny stosunek do podejmowania tej kwestii uzasadniany bywa niekiedy tym, iż w ten sposób etykę odrywa się od filozofii – a przecież jest ona integralną częścią (ale oczywiście tylko częścią) filozofii – a ponadto, argumentują przeciwnicy zajmowania się przez przedstawicieli środowiska filozoficznego dydaktyką etyki, powstaje, niepożądane ich zdaniem, wrażenie, iż nauczana w szkole etykę chce się przeciwstawić nauczanej w szkole religii. Innym powodem chęci wyeksponowania tematyki etycznej, w tym zwłaszcza kwestii dydaktyki etyki, jest świadomość ewidentnie niedostatecznej współpracy – co potwierdzają zamieszczone w niniejszym numerze „Folia” komentarze do „podstaw programowych” – pomiędzy ministerstwem odpowiedzialnym za przygotowywanie podstaw programowych a prowadzącymi zajęcia w szkole nauczycielami i przedstawicielami środowiska akademickiego (przygotowującymi podstawy programowe na zlecenie odpowiednich organów władz państwowych). Ten brak współpracy oraz ogromne zapóźnienie w dyskusowaniu kwestii związanych

z dydaktyką etyki (ale odnosi się ta uwaga także do dydaktyki filozofii) widoczne są, gdy porównamy zakres dyskusji i ilość wydawnictw (w tym odrębnych czasopism) poświęconych dydaktyce etyki i dydaktyce filozofii w Niemczech i w Polsce. Redakcja „Folia Philosophica” będzie starała się tę lukę choć nieco zmniejszać. Służyć temu ma publikacja wspomnianych dwu komentarzy (z roku 2017) do projektów podstaw programowych nauczania etyki i nauczania filozofii, przygotowanych przez dwa interdyscyplinarne zespoły nauczycieli szkolnych i nauczycieli akademickich (których prace koordynowała dr Katarzyna Kuczyńska). Lektura tych komentarzy uzmysławia, jak dalece niedostateczna jest stała, systematyczna współpraca władz oświatowych (w tym w szczególności odpowiedzialnych za opracowywanie podstaw programowych), nauczycieli mających doświadczenie w nauczaniu etyki oraz filozofii, a także przedstawicieli świata akademickiego, wśród których, niestety, z trudem można znaleźć osoby z należnym doświadczeniem w zakresie nauczania etyki w szkole.

Różnymi aspektami szkolnej edukacji o doniosłym znaczeniu etycznym zajmują się w swych tekstach Maria Łojek-Kurzętkowska, Artur Starnowski i Joanna Leek.

W tekście *Dialektyka oporu* Maria Łojek-Kurzętkowska skupia się na kwestii znaczenia, jakie dla nauczania ma zdolność okazywania oporu, z jakim mamy na przykład do czynienia w heglowskiej walce o uznanie. Ów opór, twierdzi Autorka, jest ogniwem niezbędnym do wykształcania się powiązania pomiędzy elementem kognitywnym i emocjonalnym w nauczaniu.

Artur Sarnowski podjął się z kolei analizy podstawy programowej kształcenia ogólnego w polskiej szkole podstawowej. Wyniki, jakie przedstawił w tekście *Umiejętność oceniania jako kompetencja ucznia w podstawie programowej...*, wskazują jednoznacznie, że kształcenie nastawione jest na nauczanie dokonywania ocen według narzuconych zasad lub wartości, a nie na wykształcanie umiejętności ustosunkowywania się do tych ocen i prezentowanych wartości.

Podstawą programową kształcenia ogólnego, a dokładnie zasadami i teoriami doboru treści kształcenia w programach szkolnych zajmuje się w swym tekście Joanna Leek. Jak wskazuje na to już sam tytuł: *Treści kształcenia a uczenie się, aby żyć wspólnie. Przykłady z podstawy programowej kształcenia ogólnego z przedmiotu etyka*, Autorka swe rozważania teoretyczne uzupełnia o pewne wskazania praktyczne dla nauczyciela, pragnącego na przykładzie zagadnienia pokoju na świecie realizować określone treści kształcenia ogólnego z przedmiotu etyka.

Nie tylko ze względu na walory naukowe, ale także z uwagi na duże walory dydaktyczne, publikujemy przekład tekstu norweskiego filozofa Gunnara Skirbekka na temat gradualizmu etycznego. Analizowane są w nim dwa stanowiska oraz wysuwane przez reprezentantów tych stanowisk racje, które przemawiać by miały, z jednej strony, za niepowtarzalną, wyjątkową pozycją człowieka i jego szczególnym statusem etycznym; z drugiej zaś strony, racje przemawiające za gradualizmem etycznym, czyli poglądem zwracającym uwagę

na stopniowalność różnic (np. między zwierzęciem a człowiekiem) i tym samym stopniowalność, gdy chodzi o status moralny.

Dwa dalsze artykuły niniejszego tomu „Folia Philosophica” potwierdzają okoliczność, na którą wyżej wskazano, mianowicie podejmowania we współczesnych rozważaniach kwestii, które wyłaniają się na stykach etyki i estetyki, jak też etyki, polityki i wiedzy społecznej, a także estetyki i polityki.

Karolina Sikorska w tekście *Pokazać niedające się pokazać. Wieloznaczność i wytwarzanie (obrazów) wspólnoty* zajmuje się kwestią „wytwarzania wspólnoty” tudzież „wytwarzania obrazu wspólnoty”, starając się jednocześnie zbadać rolę, jaką w jednym i w drugim odgrywa – przywołana tu za Zygmuntem Baumanem – „wieloznaczność”. Materiałem zaś, który stanowi podstawę prowadzonych analiz jest wideo Anny Okrasko, w którym kreowanie wspólnoty prezentowane jest na przykładzie miesięcznic smoleńskich oraz naszego polskiego kultu Matki Boskiej.

Przykładem specyficznego splatania się kwestii etycznych i estetycznych jest przedstawiony przez Annę Wołczyńską ludzki dramat, jaki stanowi utrata wzroku przez „artystów sztuk wizualnych”. Z pomocą narzędzi teoretycznych, jakich dostarcza filozofia dramatu Józefa Tischnera, w swym tekście *Human Drama in Art of the Blind Painters S. Mann and J. Bramblitt and in Fr Tischner's Reflexions* analizuje jego Autorka intelektualną i duchową zbieżność pomiędzy efektami autorefleksyjnego namysłu owych niewidomych artystów i filozoficznego namysłu Józefa Tischnera nad dobrem, pięknem i ludzką egzystencją.

Intencją nowej Redakcji „Folia Philosophica” było od chwili przejęcia pieczy nad pismem – nim jeszcze powstał program ministerialny mający wspierać taki właśnie kierunek rozwoju polskich pism naukowych – zapraszanie do publikowania w „Folia Philosophica” naukowców z ośrodków zagranicznych a także publikowanie prac rodzimych naukowców w językach kongresowych. Szczególne miejsce wśród prac publikowanych przez nasze czasopismo powinno przypaść badaczom z zagranicznych ośrodków współpracujących z naszym środowiskiem filozoficznym – w tym z badaczkami zajmującymi się estetyczno-społecznymi i estetyczno-politycznymi wymiarami przestrzeni publicznej, w szczególności przestrzeni miejskiej. Ważnym celem, który Redakcja „Folia Philosophica” chciałaby długofalowo realizować, jest też rozwijanie współpracy z przedstawicielami nauk filozoficznych w Niemczech. Filozofia niemiecka i prowadzone w Niemczech w tym obszarze badania nadal odznaczają się – jak przed laty, i jak przed wiekami – bardzo wysokim poziomem naukowym. Filozofia niemiecka miała też, zarówno w wieku XIX, jak i XX, duże znaczenie dla rozwoju polskiej myśli filozoficznej. Utrzymanie kontaktu z filozofią niemiecką – nieograniczającego się do recepcji fenomenologii i myśli Heideggera, lecz uwzględniającego szerokie spektrum prowadzonych w Niemczech filozoficznych badań – jest właśnie jednym z długofalowych celów Redakcji „Folia Philosophica”.

W kolejnych tomach pisma zaprezentowane zostaną rezultaty badań prowadzonych w ośrodku łódzkim, a także w Barcelonie (Centre Recerca Polis, Univeristat de Barcelona) w ramach wspólnie realizowanego grantu „Przestrzeń publiczna, Twórcza partycypacja, Pamięć obywatelska” („Espacio Publico, Participacion Creativa, Memoria Civica”, HAR2017-88672-R). Podjęta będzie także nader aktualna i doniosła etycznie problematyka udoskonalania ludzkich możliwości (*Enhancement*), a także – nieco „zapomniana” dziś, acz przez wieki co i raz podejmowana – filozoficzna problematyka „Mądrości”.

Andrzej M. Kaniowski
Redaktor naczelny